

Antanas Balandis-Sandora

Redaktorius Vytautas Jurkūnas

Atbuli metai

52 esė

Lietuvos rytas-Nemunas
Vilnius-Kaunas 1995

Kodėl?

Dienraštyje "Lietuvos rytas" šeštadieniais nuo 1991 m. birželio 18-osios Antanas Balandis-Sandakas skelbia mažuosius savaitės esė.

Kodėl pasirašau slapyvardžiu? Iš pradžių maniau, kad skaitytojas netapatintų esė autoriaus su tiemu. Prabhėgus metams, slapyvardis nėra toks svarbus. Bet rinkinį pasirašau taip, kaip ir dienraščio publikacijas, nes tas vardas nuo jų jau neatnešamas.

Veisdamas atgalios "Lietuvos ryto" komplektą nuo 1993 m. vasario iki 1992 m. vasario, sumaniau sudaryti šį knygą, atsiskirą knygą. Kas netiko - pakito, kas visai netiko - išėjo.

Mamien savaitės pastebėjimai sukibo į savaitę, o likę - išliko. O gal - kas žino - gal net liko ir aš.

Giedrius Kuprevičius

Todėl!

"Lietuvos ryto" redakcijai pasiūlius iliustruoti esė rinkinį, perverčiau savo paskutiniųjų metų piešinius. Tai du aplankalai, pilni pažįstamų žmonių portretų, kompozicinių sumanymų, eskizų. Praėjusių dienų nuotaikos piešiniuose tai pritarė, tai prieštaravo tekstų autoriui. Susidarė savotiškas mūsų margo gyvenimo pjūvis. Matyt, nors ir kokie būtume skirtingi, mus jaudina tie patys dalykai.

Vytautas Jurkūnas

1.

Posūkis II

Pasukime rodykles atgal, ir neliks baimės dėl tų valandų, dienų, metų, kurie laikrodžio tiksėjime dar kartą praslinks prieš mūsų pernelyg ramias akis, ir galėsime nebijodami laukti netikėtumų, tapsiančių iš anksto žinomais, jau įvertintais įvykiais. Pracitis atgręžta į ateitį - iš kur ji keliautų, neša savyje apgaulingą ramybę, nuovargį ir pasitūsusį nuobodulį. Bet ji, toji ekstrasensiniame seanse iškiesta bedvasė materija, iškvėps į mus ir pyktį, beprasmybes, daugybę anų dienų drumzlių, nesąmonių, nevertų nei atgaivos, nei dėmesio, nei atminties.

Juk pasakyta:

Pradėkime nuo ugniakalnio - suvarkime lavą į kraterį, atkaskime pelenais užbertą miestą.

Tik kaip pranešime jo gyventojams, kad jų jau nebėra?..

1993 02 14

2.

Derva

Noriu eiti pirmyn, atgal, žemyn, aukštyn, bet negaliu - kojos dervoje.

Noriu kalbėti tiesos, melo, pavydo, džiaugsmo, laidojimo, pagyrimo žodžius, bet negaliu - liežuvis dervoje.

Noriu austi, arti, statyti, sodinti, griauti, bet negaliu - rankos dervoje.

Noriu galvoti, užmiršti, svaigti, blaivėti, atminti, bet negaliu - smegenys dervoje.

Noriu mylėti, tikėti, jausti, išduoti - širdis dervoje.

Noriu matyti, girdėti, užuosti, pajusti karštį, šaltį, skonį - juslės dervoje.

Noriu...

Juk pasakyta:

Kada pasaulio įvairovė suvienodės, išnyks galimybė palyginti, ir nebenorėsi suvokti, kas varžo tavo būtį.

Štai dervos nebejauti.

1993 02 06

3.

Žalia žiema

Šiltas viesulas praūžė, dvi šlapios snaigės
nudribo, išsigandusi žiema sulindo į šaldytuvus,
aplink nesveikai žalia.

Juk pasakyta:

*Žydi žalios žemės,
Nuskandinę kančią.*

Henrikas Radauskas

1993 01 30

4.

Stabdancios įtakos link

Nežinau skatinančių taisyklių. Vien tik stabdančios, varžančios, gąsdinančios. Bangu, kad vis naujų taisyklių kūryba dosnūs viešų - uždarų posėdžių dalyviai. Baisu, kai vis rečiau kalbame ir apie rytojų. Graudu, kad juokiname ten, kur turėtume būti rimti, ir verkiame tada, kai reikėtų dorai pasidarbuoti.

Juk pasakyta:

Dabar išeit į vėjus laikas.

Vytautas Onaitis

1993 01 23

5.

Plus Amerika!

Lietuvos kino teatruose demonstruojamų amerikietišku filmų pavadinimai sugundė parašyti tokį raizginį:

Po "juodojo šerifo" "gilia priedanga" "sunkaus sezono" metu "tamsusis angelas" ir "vidurnakčio vampyras", "rikošetu" pritaikęs "99 straipsnį", "iš paskutiniųjų jėgų" užpylė mums akis ir protus "baltu smėliu" ir tiesė "vis tolyn ir tolyn" - iš Amerikos "Kasandros tiltą" į viliojančią Liethuvos valstiją...

Juk pasakyta:

*Kas tau visa pasaulio bakchanalija
su proletariato ponų neklusniais vaikučiais,
mūvinčiais kapitalistinius Levi džinsus.*

Bernardas Brazdžionis

1993 01 16

6.

Klaustukas

Prezidentą išrinksimė, o ar turėsime Prezidentą?

Juk pasakyta:

Dar obelis nesubrendo vaisiui.

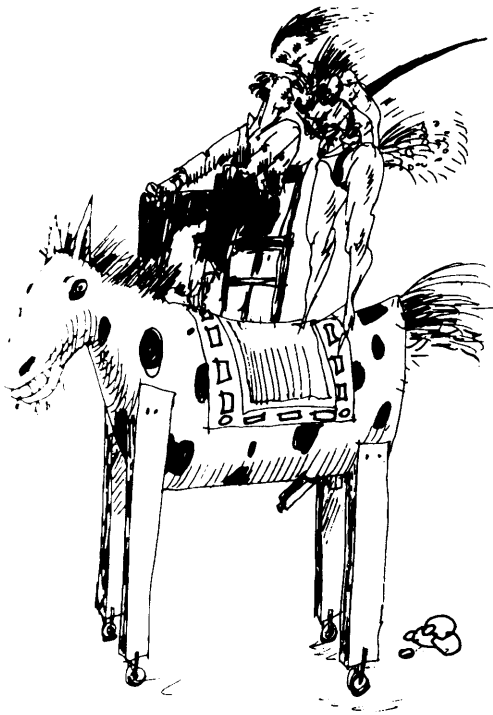
Tarkim, subrendo obelis. Vaisius sunoko. Žinome jo veislę?

Juk pasakyta:

Vaisių pažinsi prakandęs.

Sakykite, tai tikrojo Sodininko žodžiai?

1993 01 09

7.

Nūnaik

Arba, kaip sakytų aukštaitis, - dabar. Bet žodyje “dabar” girdžiu abejonę - “arba”... Galime visaip dėlioti tas raides, prie “a” parašius nosinę: regiu elgetaujantį bardą, o gal “darbą” pradedantį?

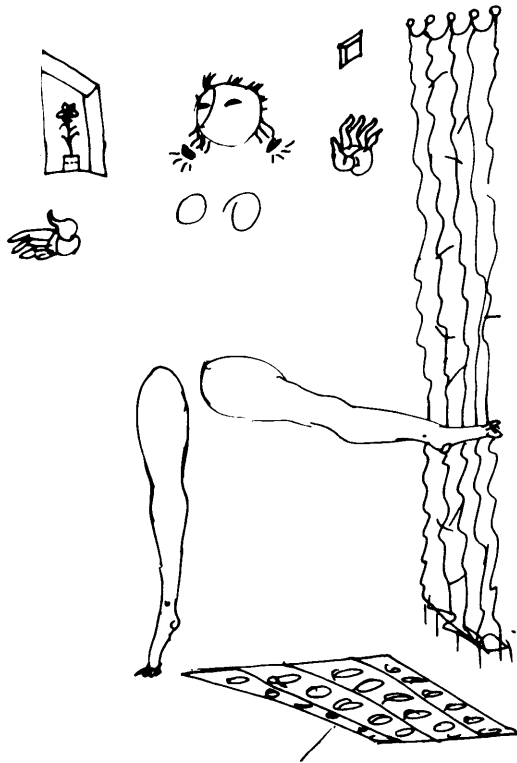
Juk pasakyta:

Nūnaik esate pasiruošę egzaminui.

Šri Satja Sai Baba

1992 12 31

Kalėdos

Yra tokia Kalėdų daina:

- *Atleisk, tėvuli, vario vartelius,*
Lėliu kalėda,
- *Inleisk, tėvuli, an didžio dvaro,*
Lėliu kalėda,
- *Vai ir atveža mergom prausyklų,*
Lėliu kalėda,
- *Kai nusiprausiu, tai balta būsiu,*
Lėliu kalėda...

Nei vario, nei dvaro, nei prausyklų: tik tušti
pjedestalai, šaltos pirtys, elgetos požeminiuose
perėjimuose ir šventa Kalėda geležies ratais.

Juk pasakyta...

1992 12 24

9.

Akti

Senasis katinas jau anka (aklėja), o jaunikliai dar tik anka (praregi). Žodis vienas - prasmės dvi. Galvoju: ar partinis katinas gali būti seiminiu kačiuku? Nebent dar vienas lietuviškas stebuklas.

Juk pasakyta:

Tupi katins ant tvoros,

Jo akelės mirga.

Graži būtų ta dainelė,

Tik nelabai ilga.

Iš vaikų dainų

1992 12 19

Dabarties regėjimas

Paprašykite, kad kas staiga rytą pažadintų.

Ką regėsite atmerkę akis, kojų laiką, vietą, situaciją pirmiausia suvoksite - tai bus tikriausias dabarties regėjimas.

Juk pasakytą:

Ir stovi ant slenksčio Baimė, Būtis ir Malda.

Rainer Maria Rilke

1992 12 12

Žodžiautojai

Kalbų versmės iš gerklingų galvų užlieja kasdien skersgatvius, aikštes ir prieškambarius.

Kalbėtojų skiemenys, įaudrintos intonacijos kažką žada, aiškina, įrodinėja, smerkia.

O juk pasakyta:

- Senatoriai! Mane kaltina tik dėl žodžių - mano darbai nekenksmingi,- kalbėjo Cezaris, visais laikais turįs šalininkų.

1992 12 5

Akrostichai

Laikas
Daugelį
Dalykų
Paiškins

Slėpkitės
Ašotin
Jau
Ūpą
Dyvai
Ima
Slėgti

Pavytusi
Chrizantema

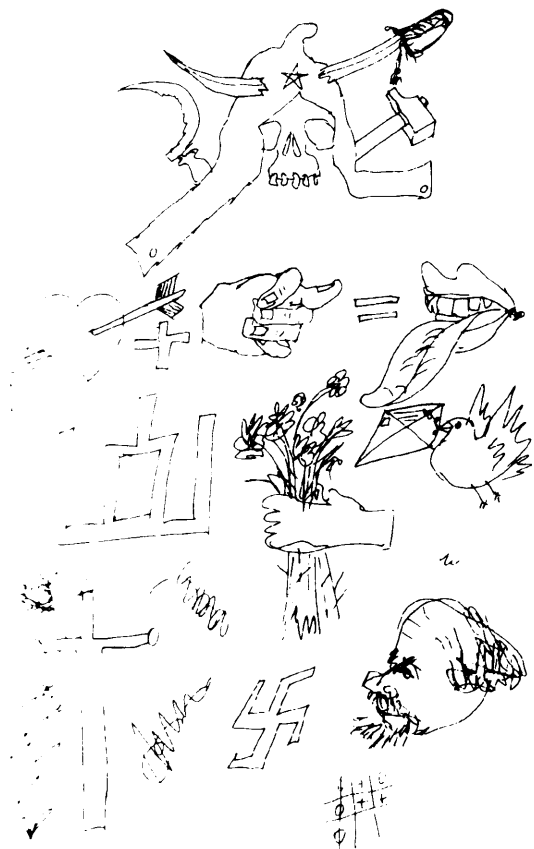
Žemė
Pridergta

Kiek
Dar
Patirsim

Lietuvoj,
Laisvoj,
Lygioj...

Juk pasakyta:
- Ts...
Kukli Grupė Bičiulių

1992 11 28

Kunigaikštukai

Miestai dūsta nuo problemų, išdai tuštėja, centralizuotas gėrybių dalijimas buksuoja. Didesnieji miestai greit skelbs gyveną pagal savo įstatymus ir tvarkysis kaip išgali. Savivaldybės taps kunigaikštystėmis. Gal bus geresnė piliečių buitis, gal pakvips paraku, gal kunigaikščio Vytauto dvasia suvienys... O ir grobs kaip kas ką gali. Įdomus bus tas laikas!

Juk pasakyta:

Tik dėka Vytauto pereinamasis laikotarpis buvo toks ramus, kaip niekur kitur.

Adolfas Šapoka

1992 11 21

Ateivis

Beraštis, bemintis, beveidis, bežadis, betaktis, besielis, beskonis, bevaisis, bevalis, beglobis, bekampis, bespalvis, bevardis... Visas mūsų mokytojų triūsas perniek, jei klasėje sėdintis Ateivis nesuvoks šių būdvardžių.

Juk pasakyta:

Mokytojas moko pavyzdžiais. O pavyzdžiai vis menkesni...

Mokyklos sargas Petras

1992 11 14 .

Dvi nostalgijos

Tarpukario Lietuvos gyvenimas daugelį žavi galimybe anuomet nutrauktus darbus tęsti. Visa tai paženklinta faustiškos nostalgijos dvasia.

Yra ir pokarinės Lietuvos gyvenimas. Tai - socializmas. Pajutome mefistofelišką nostalgiją ir šiai epochai.

Antrasis Seimas - antros nostalgijos šauklis. Nejaugi ateities Lietuvai reikės trečiojo, margaritiško Seimo?

Juk pasakyta:

Tie, kurie atiduoda esminę laisvę mainais už mažytį laikiną saugumą, neverti nei laisvės, nei saugumo.

Benjamin Franklin

1992 11 07

16.

Be vizų

Gera čia, Lietuvoje. Jiems. Turintiems ketinimų
samdyti pigią žemę ir nusenusius fabrikus. O ką
lietuvis? Betgi apie jį ir kalbu! Ne apie tą, kuris
pagal Antaną Strazdą dainuoja:

Kur ašei nujosiu,

Vis bėdas atrasiu

Dėl savęs.

... Tikiu reemigrantais iš Lietuvos į Lietuvą.

1992 10 31

Žaidimai

Pažvelkite, kaip žaidžia vaikai: rimtai, uoliai, nuoširdžiai. Įsigilinkite į tų žaidimų turinį, ir jūs pamatysite mūsų, suaugusių, poelgius, papročius, santykius, nesąmoningą jų atkartojimą. Atidžiau išžiūrėkime - ar tai džiuginantys mūsų akis žaidimai? O kaip žaidžia vaikai mokyklose? O kaip - likę vieni, užmiršti, ignoruojami? Tik nuo mūsų priklausys, kad vaikų žaidimai džiugintų.

Juk pasakyta:

Svarbu tai, ką mes darome, o ne tai, ką sakome.

Auklė Agota

1992 10 24

18.

Tylos žodžiai

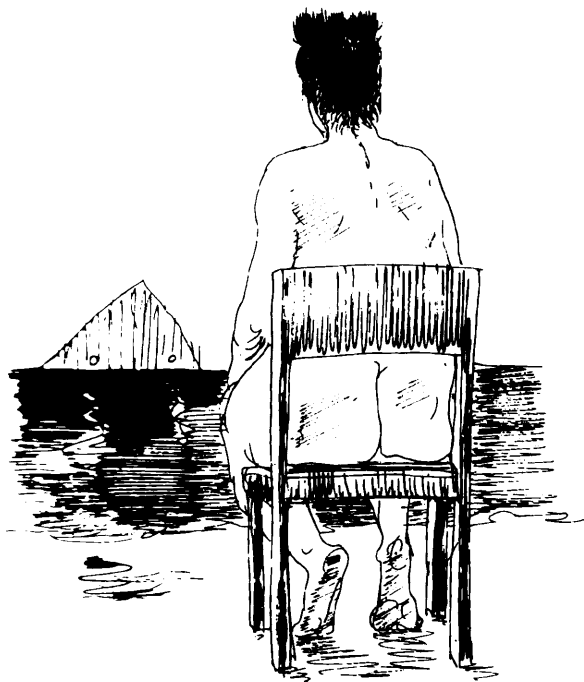
Televizorių ekranuose sočiai prisižiūrėjome kalbančių galvų. Bet nebuvo nė vienos, kuri jai skirtą laiką patylėtų. Būtų pati ryškiausia rinkiminė kalba.

Juk pasakyta:

Tyla.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

1992 10 17

19.

Rinkimai

Kritimai, pjovimai, gėrimai, raugimai, tiekimai,
lenkimai, sekimai, skilimai, kėlimai, slėpimai,
kirtimai, slinkimai, spaudimai, ėjimai, stojimai,
klaupimai, slėgimai, lipimai, pirkimai, spėjimai...

Juk pasakyta:

Kokie žaidimai, tokie rinkimai.

1992 10 10

Kelionės

Egzotiški Stambulo turgūs, patraukli Baltstogės rinka, imlūs Pskovo “magazinai” nebesiekiami be kelionės.

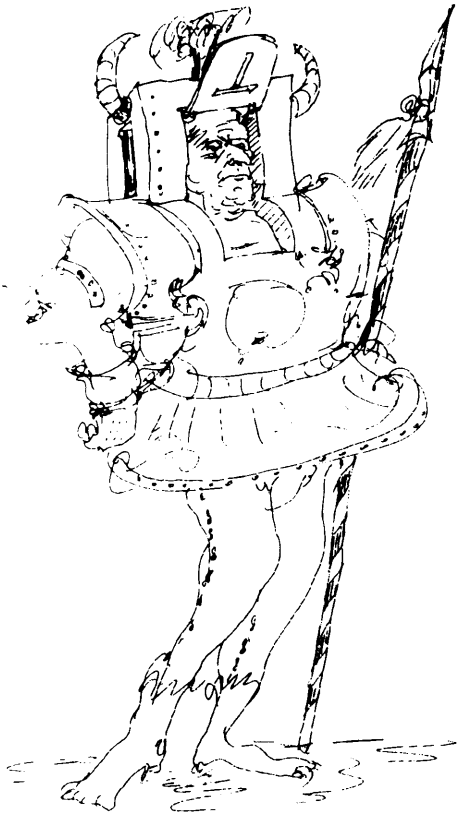
Turisto akimis žvelgiu - įdomiausias Stambulas, svetinga Baltstogė, atmintinas Pskovas čia pat.

Už dyką, be jokių vizų, dolerių, lėktuvų. Tad ar verta lėkti ten, kur vargdamas regi ir randi tai, kuo gali poilsiaudamas mėgautis čia. Tuo tarpu yra priešingai - juk pasakyta:

*Kryžiaiokai, be paliovos po Lietuvą besival-
kiodami ir kaip baisiausi žvėrys ją beplėšdami
ir belupdami, labai aiškiai ir gražiai mūsų žemę
pažinoję...*

Jonas Basanavičius

1992 10 03

21.

Ratas

Suklestėjime yra kažkokio graudulio, krizės
nuojautą, nerimo.

Kol suklestėsime - džiaukimės,

kol atšils - šaldykimės,

kol aprims - šlakstykimės.

O kai suklestėsime, tuoj pajusime kažkokį
graudulį, krizės nuojautą, nerimą...

Juk pasakyta:

Pučia vėjas, vėjas pučia,

Pučia iš kalvos.

Laime, laime, ar tai tu čia

Stovi be galvos?

Juozas Tysliava

1992 09 26

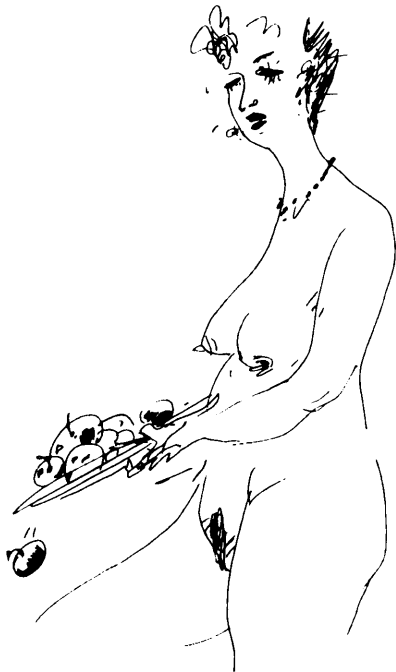
22.

Globa

Obels žiedai puošia mylimosios plaukus;
obels veši lapija saugo valstietį nuo kaitros;
obels vaisiai maitina išalkusį;
obels šakų ugnis šildo namus.
Ką gi veiksime su kelmu?
Juk pasakyta:
Nauda turi ribas.

Dovanų karalius

1992 09 19

23.

Be polėkio

Į Lietuvą plūsta doleriai, markės, makaronai, tabletės, patarėjai, ekspertai, makleriai, brokeriai, ketinimai gauti, pirkti, užimti, įsitvirtinti, domiuoti.

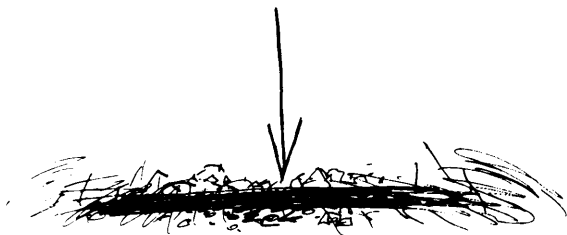
Bet, mano galva, elgiamės be polėkio - neįtamai išsibarstys pinigėliai, suvalgys juos smulkūs interesai ir kasdieniniai poreikiai. Nėra stambių projektų, nėra drąsių idėjų, tad lėšos grimzta palkai, nebus ir ainiams ką stotingo palikti...

Juk pasakyta:

Kas tie, kuriems gyvenimas - ne vandenynas, o žmogaus sugalvoti įstatymai - ne smėlio pilys...

Kahlil Gibran

1992 09 12

Bedarbiai

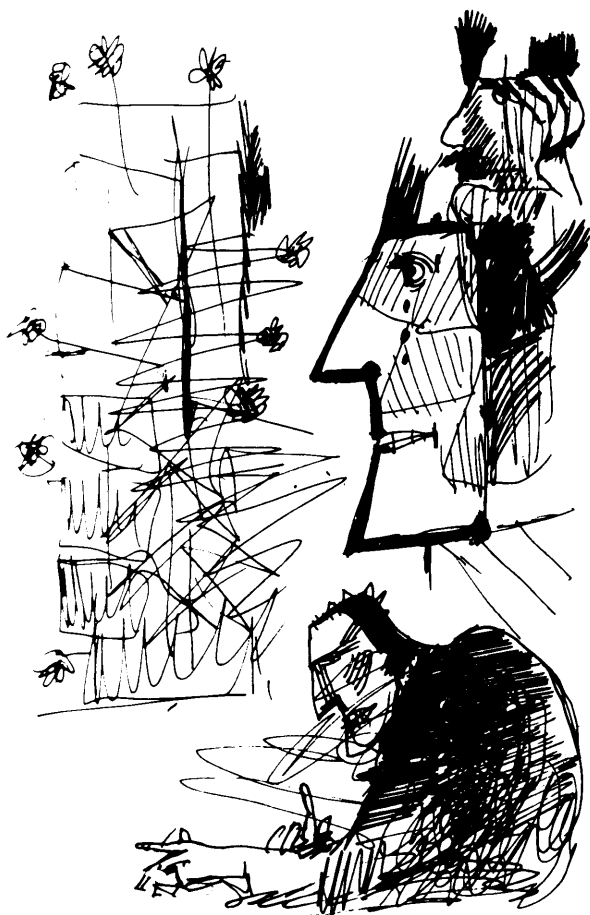
Darbo vertę gerbti moko du dalykai - dorą darbą įvertinantis atlygis ir noras dirbti. Dorai dirbančių yra kur kas mažiau negu gaunančių gerus atlygius. Bet dar mažiau yra dorai dirbančių be atlygio. Užvis daugiausia - kalbančių apie dorą darbą ir reikalaujančių tas kalbas dosniai atlyginti. O šiaip jau visi esame potencialūs bedarbiai. Sentimentalus požiūris į darbą išseko.

Juk pasakyta:

...mamos laidotuvės numatytos dešimtą valandą ryto. Paprašiau savo viršininką dviejų dienų atostogų: jis negalėjo jų neduoti. Tačiau neatrodė, kad būtų patenkintas. Net pasakiau jam: "Aš dėl to nekaltas..." Jis nieko neatsakė.

Albert Camus

1992 09 05

25.

Rytoj

Šiandien jau pavėlavome.

Juk pasakyta:

Vėluojantiems - kaulai.

Romėnų išminčius

1992 08 29

26.

Stebėtojai

Centrinėje cementinio miesto gatvėje tarp saligatvio ir dangoraižio išdygo Kažkas.

Kitoje gatvės pusėje stovėjęs išminčius stebėjo, kas iš praeivių pastebės Kažką.

Klerkas, dirbąs dangoraižyje, iš aukštai stebėjo Išminčių, stebintį praeivius, abejingai žengiančius pro Kažką.

Už Klerko nugaros stoviniavo Šefas, stebėdamas valdinį, žvelgiantį į Išminčių, stebintį pro Kažką abejingai žengiančius praeivius.

Sekretorė kantriai laukė, kol atsigręš Šefas, stebintis...

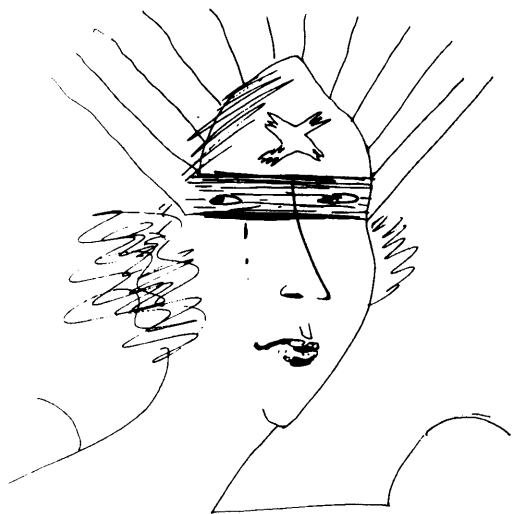
Staiga netikėtai pasirodęs vaikigalis Kažką nurovė ir tuoj pat numetė.

Juk pasakyta:

Ko taip žiūri, Išminčiau? Ko tyli?

Deja, tu šioje visuomenėje irgi - tik stebėtojas...

1992 08 22

27.

Palaima

Turtuoliai verkia? Tuomet vargšai turėtų juoktis! Televizijos Marijana užhipnotizavo naujojoje realybėje pasimetusius žmones. Šimto valandų paikybė daugeliui sušvito banalios palaimos šviesračiu.

Kartą Heinės paklausė - kas yra gera muzika?
Poetas atsakė:

*Aš nežinau, kas yra gera muzika, bet žinau,
kokia muzika bloga - jos yra daugiausia.*

1992 08 15

28.

Spiečius

Trumpa kelionė tvarkant kokį reikalėlį būtų neįsimintina ir nepatraukli, jei ne naujieji Lietuvos biurokratai. Kas išsiruoš ton ilgon kelionėn per aukštas ir klampias stalų kopas, težino - tik tokia kelionė leis pažinti kraštą, papročius ir privers užmiršti pradinį kelionės tikslą, sugriauš įprotį vertinti prasmingai praleistas valandas. Biurokratija žmogų suėda, palikdama jį gyvą. Ar tik?

Juk pasakyta:

O trandys grikšino gegnes.

Jonas Kossu-Aleksandravičius

Ir aš girdžiu - grikšina.

1992 08 08

29.

Juokdary, kur tu?

Politikai įtempė rankų raumenis, suplekšėjo skruostai, atsipalaidavę liežuviai išspjovė niekžodžius, išblyškusi nuo menkos pikanterijos spauda mėgavosi - Rūmuose rimtai pakvipo. Tik niekas nepasigedo Juokdario. Kiek įtampos su-siurbdavo šmaikštus ir laiku pasakytas Juokdario žodis, pašaipus gestas ar ironiška imitacija! Tuomet visi gardžiai pasijuokdavo ir kibdavo dar uoliau tobulinti Tėvynę. O pas mus karalių susigrūdimas uždusino Juokdarį.

Juk pasakyta:

*Būk geras, dėde, pasakyki, kas yra beprotis:
ar didikas, ar valstietis?*

Į šį šekspyriško juokdario klausimą "Karaliuje Lyre" mūsų Rūmuose atsako neišgirsi...

1992 08 01

Fikcijos

Savivaldybė, teisingumas, mokesčiai, orų prognozės, atsakomybė, horoskopai, moralė, kultūra, žinios... Šis fikcijų sąrašas liūdintų žmones, jei ne atsvaros: harmonija, dora, tikėjimas, globa, pasiaukojimas, meilė, atgaila, draugystė... Bet yra ir niekšybė, neištikimybė, smurtas, korupcija, išdavystė, melas. Taip ir sukamės tarp fikcijų, norų ir tikrovės.

Juk pasakyta:

Žmogus virsta Aš tik Tu dėka.

Amo Anzenbacher

O kas pakartos, kad Tu - ne fikcija?

1992 07 25

31.

Pietūs

Anglai pietaudami nekalba apie politiką, ligas ir religiją. O lietuviai valgydami tik apie tai ir tauškia. Reikėtų šį paprotį įteisinti vyriausybės potvarkiu, įpareigojančiu lietuvius Lietuvoje apie politiką, ligas ir religiją kalbėti tik pietų metu.

Juk pasakyta:

Kai kalba, miltai byra, kai reik duot - nėra ir pelų.

Šia lietuviška patarle potvarkį ir užbaigtume.

1992 07 18

32.

Gerėja

Kalbame ne apie gėrėją, kuri su gerais gėrėjais
gardžią girą gėrinėja, o apie tai, kad tiesiog gerėja,
taisosi, aiškėja.

Juk pasakyta:

Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo;

Žemės išmintį giliai suprato;

Išsiblaivė sapnai! Nebegaudo jau vėjo;

Iš aukštybių ir žiūri, ir mato!

Maironis

Plačiausia prasme blaivėjančios Lietuvos vizija
atskries iš Aukštybių. Sugrįš ir gražioji žodžio “ge-
rėja” prasmė.

1992 07 11

Spėliojimai

Pasaulio padalijimas į raudonus, rudus ir baltuosius nebesunyko?

Vakarų dosnumas begalinis?

Nėra lozungų, ir nėra socializmo?

Yra lozungai, ir turime demokratiją?

Nebeskauda, kai vienas brolis atgauna daugiau nei priklauso antram?

Laisva prekyba ginklais?

Žmonių pigumas ir daiktų brangumas?

Dorovė?

Intelektualų pagrindis?

Sausra?..

Juk pasakyta:

Nebegeriamas vanduo keršija - pranyksta.

Tik Zigmantiškių kaimo miškelio tankumyne gulinčio septyniabriaunio akmens įduboje niekad neišdžiūsta vanduo.

Vilties ženklas?

1992 07 04

34.

Būsenos

Užjūrio lietuvių vaduotojiškos misijos viena po kitos paklūsta laikui, kinta arba visai užgęsta. Juk pasakyta:

*Gyvename pasaulyje, kurio judrumą sąlygoja
dučiantys prieš srovę. Tik užakusi kūdra džiaugiasi
išsigynusi esėjų.*

1992 06 27

Savęs

Sode darbymetė: vabalėliai visaip juda, skraido, kirmėlaitės rangosi, kregždės dangų karmo, sliekai neišsikentę žvalgosi lietaus... O augalų slėpynės! Tik akmenys tūno nejudėdami.

Juk pasakyta:

Ar pavyks kokiai nors kartai atidaryti akmenis kaip vaisius, išbrauti į juos lyg į gyvus kūnus, išvaduoti jų mintis ir išversti jas į žmonių kalbą, išlaisvinti jų neregėtai suspaustą meilę ir varyti ją mūsų ateities šventyklas - fabrikus?

Artur Lundkvist

Gal kada ir prabils akmuo, o man žaviausia vasara, kurios fabrikai daugina judėjimą, skelbia meilę ir žada vaisių. Puikus darbų metas!

1992 06 20

Gloria victis

Patikrinta: gulėjimas ant žemės kryžium su-
tvarko žmogaus biolaukus, o badavimas - skrandį.
Dabar netgi procedūras imta vykdyti politiniame
fone, teikiant joms kone valstybinę reikšmę. Tokiu
būdu galima interpretuoti ir dantų valymą ar akinių
nešiojimą.

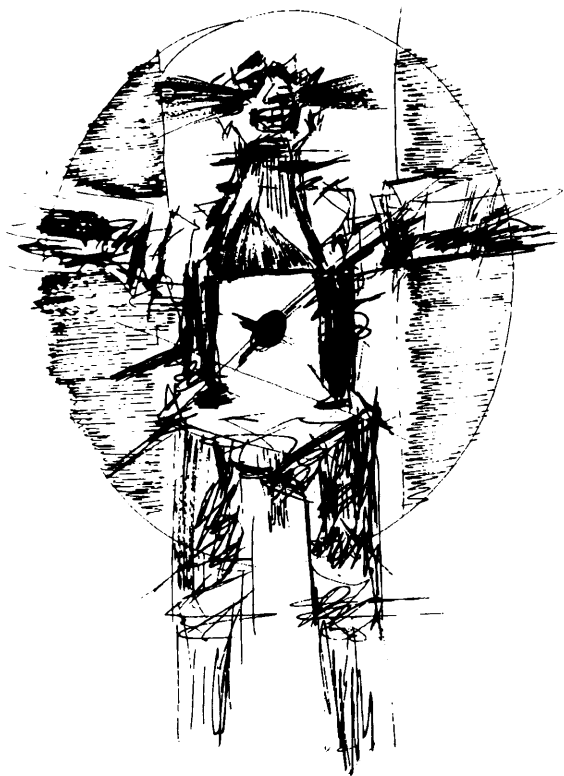
Juk pasakyta:

Neturiu absoliučiai nieko.

Tik šiaip... kiek pavargęs pasauly jaučiuos.

Antanas Miškinis

1992 06 13

Be tarpininkų

Mūsų gyvenimo mechanizmas taip sudėtas, jog visur tavęs tyko tarpininkai. Ta proga verta prisiminti senovinę patirtį: vienas klausia kito - kodėl nesikreipi pagalbos į šventąjį? O tas sako - jeigu savo gyvybę patikėsiu kokiam šventajam, sakyme, Petru, tai kol jis išgirs, kol sutiks Dievą, kol išdėstys, aš ir pražūsiu. Todėl kreipiuos tiesiog į patį Tėvą, sakydamas: "Tėve mūsų, kurs esi danguje".

Juk pasakyta:

Niekas iš šventųjų, ko prašai, neišgirsta greičiau už Jį ir niekas taip meiliai neduoda.

Jonas Lasickis

Bet būk gudrus prasmukti pro Petrą!

1992 06 06

38.

Šalta...
Šilta...
Šlapia

Publika nėra kvaila. Įgriso jai nepatraukli, sušlapusi mūsų politika. Net nežinia, ko ieškoma. Senųjų laikų argonautai, ir tie gerokai prisikamavo, kol aukso vilną surado. O žinojo, ko ieško!

Juk pasakyta:

Žmogus mano, kad arčiausiai yra tai, kas iš tikrųjų labiau nutolę. O arčiausiai yra būties tiesa.

Martin Heidegger

Kieme žaidžia vaikai: "Šalta... šilčiau... dar šilčiau... karšta!" Atradę džiaugiasi ir draugiškai juokiasi.

1992 05 30

39.

\$O\$

Šventa sumišo su konjunktūra, politika su spekuliacijom, o pelnas su plėšimu. Kažkada SOS įvardijau kaip Sielos Oksidacijos Sindromą. Dabar abu S perbraukiau gražiu brūkšniu - malonus akiai ženklas, daug kam svajonių ir gerovės simbolis.

Ar atsilieps kas nežinia kur plaukiančio mūsų laivelio įgulai ir keleiviams, šį šaukinį išgirdęs?

Juk pasakyta:

Kas ranką išties, koks Dievas ar žmogus?

Sofoklis

Pirmieji atsiliėpė netikrų pinigų spausdintojai ir būrėjai.

1992 05 23

40.

Reikšmės

Svarsčiau, ar pakartoti šioje vietoje esė apie pusseseres, kurios valstybės laikraštyje paskelbė moralinį nuosprendį tautos išrinktam gimineičiui. Nutariau - nekartosiu.

Juk pasakyta:

Viską galima sureikšminti, bet ar svarbėja reikšmė?

1992 05 16

41.

Sujudimas

Sujudo menai, žiū - smagios parodos, visokie jaunųjų prasimanymai. žydų muzikos apoteozė, erus kauniečių džiazas, teatrališki įvykiai teatruose - smagu!

Menai prapliupo pirmiau litų, o čia dar ir artėjantis žvalus referendumų sezonas. Tad galvoju, kaip čia tuos du sujudimus sujungti. Ogi šūkiu "Menas nebaisus liaudžiai". Vieningo meno vėjyje vieningai plaikstysis referendumų vėliavos. Galėsime drąsiai šaukti pasauliui - žiūrėkite, stebėkitės - koks didelis sujudimas!

Juk pasakyta:

Ne didelis mažas prieš didesnę, o mažas didesnis prieš mažesnę.

Pigmėjų išmintis

1992 05 09

42.

Visiems išsprūdusiems

Lietuvon atkeliavo pomirtinė Australijos poeto Vinco Kazoko knyga "Ugnis ir žodis".

Skaudūs ir kartu šviesūs poetiniai išgyvenimai neįvardija nei laiko, nei vietos, bet šnabžda, dejuoja, džiaugiasi ir šaukia - "Gyvent!"

...Motinos Diena. Dar ir dar kartą gyvoji ir išėjusi iškils Ji prieš mus ir tylės, šypsosis, graužtai verks, tols miglose lyg garsas... Bet taip mes galvojame dabar.

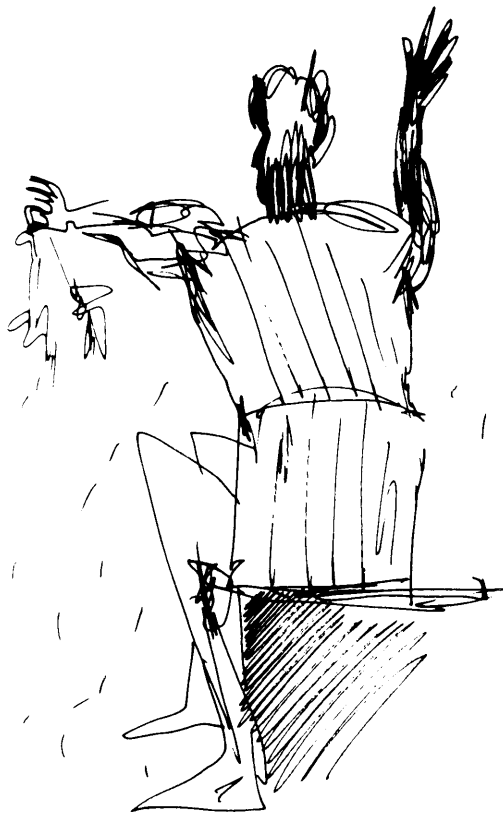
Juk pasakyta:

*O koks laimingas aš buvau, kai pirmą kartą
Išsprūdau iš Tavųjų rankų!*

("Motinai")

Kas buvo po to?.. Tegul prisimena kiekvienas
sita išsprūdimą!

1992 05 02

43.

Ei!

Kur jūs, knygnešiai, sudėję į krepšius tikrąsias knygas.

kur jūs, pirkliai, pardavinėjantys tikrąsias prekes.

kur jūs, daktarai, gydantys tikrąsias ligas,

kur jūs, poetai, skelbiantys tikruosius jausmus,

kur jūs, elgetos, nepabūgę tikrų išbandymų,

kur jūs, išminčiai, aiškinantys tikrovių tikrumą,

kur jūs, tikintieji, neišmainę tikrojo tikėjimo į žaidimus,

kur jūs, mokytojai,

kur jūs, kareiviai, ginantys amžiną nuo laikino...

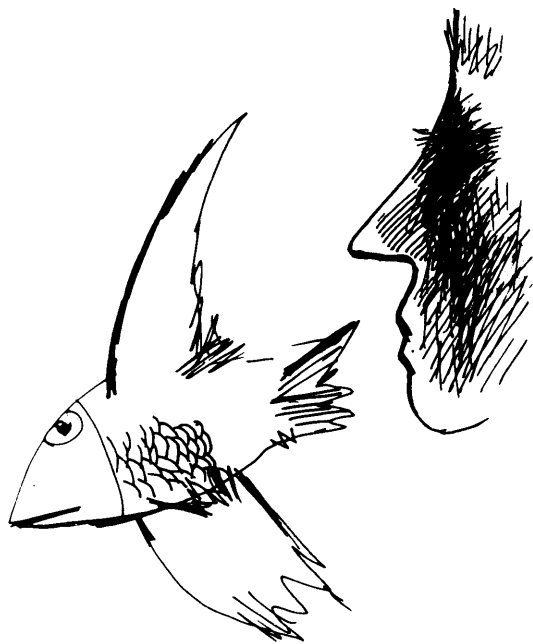
Juk pasakyta:

Molinį indą ir už durų galima palikti.

Desiderius Erasmus Roterdamus

Ką įnešime į vidų?

1992 04 25

44.

Velykinis apsivalymas

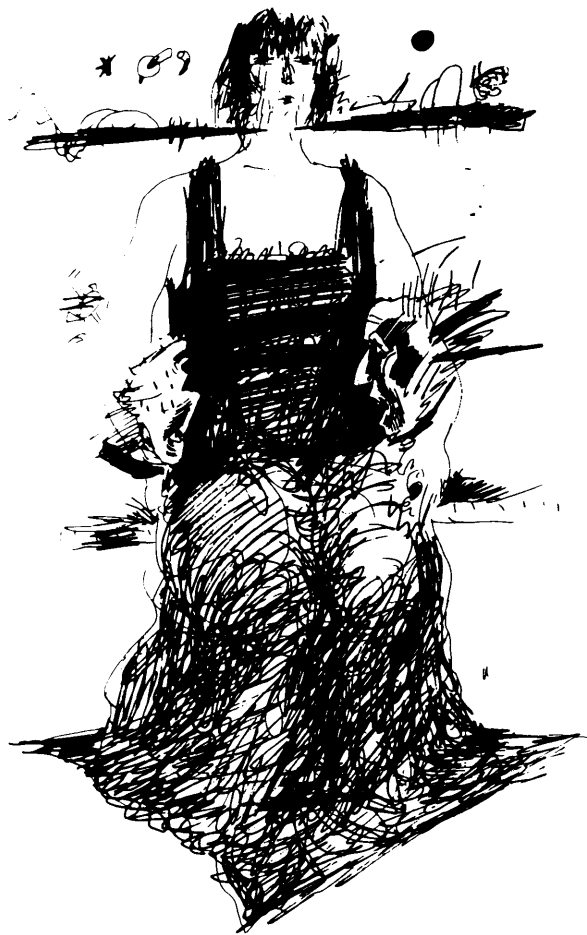
Jei kiekvienas surašytume kasdienio gyvenimo nuopuolius, ne ką daugiau dešimties jų bebūtų. Žmonija šiuos perspėjimus pavadino Dievo įsakymais. Tik negimusieji ir po mirties prisikėlė prieš juos skaitūs. Tai mes ir atmintis po mūsų. Ar visuomet galvojame apie pasekmes, tuos įstatymus pažeisdami?

Juk pasakyta:

*Be pilietinės moralės visuomenė žūva, be
asmens moralės netenka vertės jų gyvavimas.*

Bertrand Russel

1992.04.18

45.

Žeme, duok!

Nemylime žemės. Knisame, rausiame, teršiamo, nuodijame. Kinta jos kvapas, prasmė, menkėja jos sultys - įmirko ji netikusiais mūsų papročiais. Kas atgaivins, supurens, išvalys ją, žemę. Milijonai mažų kirmėlaičių, vabalų ir bakterijų, o ir didesni gyvulėliai visais laikais sugyveno su žeme, savaip ją saugojo, puoselėjo, maitino. Mes ir prieš juos užsimojome.

Juk pasakyta:

Dainuoja Saulė. Taip! Tai jos daina - ne jūsų!

Alfonsas Nyka-Niliūnas

...Žemė saugo tik žemę saugantį. Tuomet ir daina - mūsų.

1992 04 11

46.

Pavasario sumaištis

Apgaulė kasdien - sistema, balandžio pirmąją - šventė. Tegu visas mūsų surimtėjimas šiandien lekia perniek. Žiū, Vasiliauskas dūdą dūduoja "in L.A.". Veronika tautines dainas Honolule dainuoja, Zingeriai siuva šen bei ten, kaip dera gerai firmai, nuo Aukščiausiojo kalno Bergas skelbia tekstus apie savo darbus šioje žemėje (Land).

Donelaitis bičiuliams, Šiaurės Atėnų priemiesiuose gyvenantiems, tokias eilutes paskyrė:

*Bet lakštingala, dar ikišiol kytriai pasislėpus,
Laukė vis, iki kožnas bus savo dainą pabaigęs.*

...Sutikęs kažin kur regėtą matytą Adomą-Vinčą-Krėvę-Mickevičių-Marijampolietį, suglumau - ar tikrai neužsitęsusios mūsų dainos? Bet Osvaldas Paryžietis, Bitė Petkevičius ir jiems iš kairės (žiūrint iš dešinės) žengiantys broliai Terpaleckiai nuramino:

- Neužsitęsusios! Mūsų dainos, pone Balandi, sumišusios.

1992 04 06

47.

Be mūsų?

Kada visų laikų poetų knygos priglūs prie pas-
kutinės Ribos, perspėjimų suma pasirodys tokia
sodri ir nebesuvokiamai protinga, jog net milijonai
angelų nebeįstengs sutramdyti to Išminties ka-
muolio, ir šis su baisiu trenksmu dribs žemyn, pra-
rėš visų rūšių debesis ir trenksis į žemę, skels ją
pusiau, dar pusiau, ir dar, kol vėl netaps ramu.
skaidru ir gera tiems, kurie kurs jau kitos, geres-
nės, bet ne mums duotos planetos istoriją...

Juk pasakyta:

Mes susirinkome ir už rankų susiėmėm.

Se An

Menate rankų grandinę? O darbo rankų?..

1992 03 28

48.

Daug ir mažai

Nežinau, ar Lietuvoje daug išminčių, tačiau filosofų - yra. Noriai šneka ir rašo jie apie buitį, horoskopus, valgius, intrigas, skelbia receptus visuomenės ydoms ir konfliktams gydyti. Ką dar veikia mūsų filosofai? Įžengę į Politikos namus, praranda žemę po kojomis, įpuolę į Menų prieangį - žemėn parpuola, o nugrimzdę Gelmėn - užsiverčia žemėmis. Taip dauguma ir prapuola.

Juk pasakyta:

Pasaulis šis išminčiui nedėkingas.

Rudaki

1992 03 21

49.

Šalia kelio

Kokie dabar muzika, dailė, teatras? Užsakovai sumenkėjo, padoriai grojančių vis mažiau, o vulgarumo ir prastumo perpildyti pop festivaliai ir visokios "prezentacijos" atspindi dvasios poreikių lygį. Olandai gyvena žemiau jūros lygio ir neskęsta. Bet negalima išgyventi žemiau kultūros lygio. Nepadės nei pylimai, nei užtvankos. Laukiu šventės, kai profesionalusis menas (ir visa, kas profesionalu) nepriklausys nuo gaivalingos mirtos, neišmanėlių valdininkų ir bukai įnoringų užsakovų, o žengs savo keliu. Stipri valstybė rūpintusi tokius kelius jei ne tiesti, tai bent pažymėti. Ir bus atlyginta. Arba...

Juk pasakyta:

Anei dūdos, anei skripkos,

Anei pyragėlio...

Lietuvių baudies daina

1992 03 14

Lietuvio savybės

K. G. Milkaus žodyno antroje pratarinėje vokiečių filosofas, lietuvių kalbos ir raštijos gynėjas Danielis Jenišas skaičiuoja tokias lietuvių savybes: santarvė, bičiulystė, aktyvi užuojauta nelaimin-giems, kilnus svetingumas svetimšaliams, charakterio savarankiškumas, skaistybė. Dėl pastarosios pažymi, jog šeštasis Dievo įsakymas “Du sollst nicht Ehe brechen” gali būti išverstas tik aprašy-mu. Iš ydų vardija nacionalinį išdidumą, polinkį į girtavimą ir prietarus. Pastebėjimai užrašyti 1799 metų lapkričio 7 dieną.

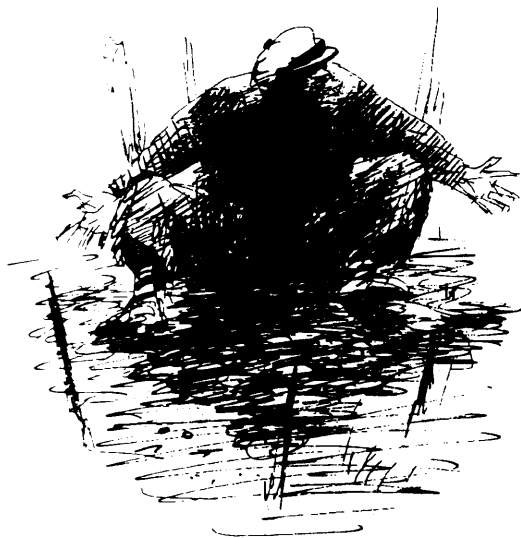
Juk pasakyta:

*Kiek siela kūną žmoguje praauga,
Tai toks paskui ir atlygis jos laukia.*

Jonas Kazokas Lietuvis

Tik kaip, tamstos, su ta skaistyste?..

1992 03 07

Dar kartą, dar...

Skaitytojau, visą laiką juntų tavo egzodą mūsų
laiko bjaurasčiai, kuri visus laiko egzistencijos
gniaužtuose kaip laikrodis, neleidžiantis mums
nė sekunde prailginti minutės, metų, amžiaus.
Epocha tvinksi trinksi pulsarais ir barškalais, o
kūdikis gnaužo krūtį, iš kurios byra pasenę pieno
milteliai, televizijos diktoriai, dolerių ryšuliai,
seimo kvaituliai, mefistofeliai ir meditaciškos me-
detkos, uolios davatkos, bizonai, šunų numindžio-
ti gazonai, švilpos ir tautinė geodezija...

Juk pasakyta:

Maloni teisė

gimi

skersgatviuose,

abejonių ir

vilties prieglobstyje,-

tik

vieną kartą.

Vicintelį!..

1992 02 29

52.

Posūkis I

Ir nieko neatsitiko - atsigrėžusieji atgal nepavirto į druskastulpį. Bet kai vėl atsisuko, burnoje pajuto sūrumą.

Juk pasakyta:

Turintys savyje druskos žino, kaip paskaninti gyvenimą.

1992 02 22

Turiny

52. Posūkis I	109
51. Dar kartą, dar	107
50. Lietuvio savybės	105
49. Šalia kelio	103
48. Daug ir mažai	101
47. Be mūsų?	99
46. Pavasario sumaištis	97
45. Žeme, duok!	95
44. Velykinis apsisvalymas	93
43. Ei!	91
42. Visiems išsprūdusiems	89
41. Sujudimas	87
40. Reikšmės	85
39. \$O\$	83
38. Šalta... šilta... šlapia	81
37. Be tarpininkų	79
36. Gloria victis	77
35. Savęsp	75
34. Būsenos	73
33. Spėliojimai	71
32. Gerėja	69
31. Pietūs	67
30. Fikcijos	65
29. Juokdary, kur tu?	63
28. Spiečius	61
27. Palaima	59

26. Stebėtojai	57
25. Rytoj	55
24. Bedarbiai	53
23. Be polėkio	51
22. Globa	49
21. Ratas	47
20. Kelionės	45
19. Rinkimai	43
18. Tylos žodžiai	41
17. Žaidimai	39
16. Be vizų	37
15. Dvi nostalgijos	35
14. Ateivis	33
13. Kunigaikštukai	31
12. Akrostichai	29
11. Žodžiautojai	27
10. Dabarties regėjimas	25
9. Akti	23
8. Kalėdos	21
7. Nūnaik	19
6. Klaustukas	17
5. Plius Amerika!	15
4. Stabdančios įtakos link	13
3. Žalia žiema	11
2. Derva	9
1. Posūkis II	7
Todėl!	5
Kodėl?	4

Balandis-Sandora A.

Ba-199 Atbuli metai: 52 esė / Iliustr. V. Jurkūnas.- V.: Lietuvos rytas; K.: Nemunas, 1995.-111p.: iliustr.
ISBN 9986-411-07-6

Kompozitoriaus G. Kuprevičiaus (Antano Balandžio-Sandoros) esė knyga, kurioje atrinktos 1992-1993 metų publikacijos iš dienraščio "Lietuvos rytas".

UDK 888.2-4

Antanas Balandis-Sandora
ATBULI METAI. 52 esė
Lietuvos rytas-Nemunas

Dailininkas V. Jurkūnas
Redagavo A. Dargis ir L. Gudaitis
Kompiuteriu rinko ir maketavo V. Oškinis

SL 1485. 1995 03 10. Tiražas 3000 egz.
Užsakymas 82.

UAB "Lietuvos rytas", Gedimino pr. 124, 2001 Vilnius
"Nemuno " redakcija, Gedimino 45, 3000 Kaunas
"Gabijos" spaustuvė, Vaisių 30, 3005 Kaunas
Sutartinė kaina